

Lojze Perko:
Osnutek k Martinu Krpanu

Književnost

F. S. Finžgar: Zbrani spisi, zv. XI. Črtice. Založila Nova založba v Ljubljani, 1942/XX, str. 332.

F. S. Finžgar: Zbrani spisi, zv. XII. Mladinski spisi. Nova založba, 1943/XXI, str. 360.

S tema dvema zvezkoma se je za sedaj zaključila izdaja Zbranih spisov F. S. Finžgarja. Ta dva zvezka nista urejena po kakšnem kronološkem načelu, temveč po vsebinskem ter po notranji sorodnosti posameznih manjših stvaritev, ki so izhajale v zadnjih petdesetih letih Finžgarjevega delovanja. Da, zadnjih petdeset let, saj ima najstarejši donesek iz XII. zvezka, s katerim se pisatelj spominja svojega očeta Francetovega Franceta, resnično datum — 1893 ter nas tako rahlo spominja na jubilej! Tako je Finžgar dal v teh dveh zadnjih zvezkih nekakšne prereze svoje tvornosti pod dvema vidikoma: v XI. zvezku je zbral svoje manjše črtice, v XII. pa svoje mladinske spise od najmlajših do najstarejših let.

Črtice (XI. zv.) je razdelil v dva dela: v prvem je nabral niz manjših črtic iz »Slovenca«, »Mentorja«, »Mladike« in »Doma in sveta« in jih zdaj objavil pod skupnim naslovom Znanici s poti; v drugem delu pa je pod samostojnimi naslovi ponatisnil nekaj svojih krajših novel večinoma iz zadnjega časa. Ker je nastal ta drobiž med leti 1901—1939, ima gotovo zelo različno slogovno barvo in tudi ceno ter je zanimiv za spoznavanje Finžgarja kot pisateljske osebnosti in njegovega razvoja; večja je njegova relativna vrednost kakor pa absolutna, kjer bi bilo vse dognano in postavljeno za vselej. Tako so med Črticami čustveni in miselni prigodniški feljtoni, kakor so izhajali za slavnostne dni v »Slovencu« (Selškega župnika velika noč, Dies magna et amara valde, In moje misli se ustavijo), ki izpričujejo Finžgarjevo nagnjenost v moderni slog čustvenega psihologizma, lirizma, neke secesije ter so nekake svečeniške meditacije brez zgodbe, le z odsevom življenja v miselnih in čustvenih senčnatih odtenkih. Tem se pridružuje tudi Njiva iz »Mentorja« in ima programsko osnovo. Podobne pa so tudi nekatere črtice iz »Doma in sveta« iz časa, ko je Finžgar plačeval davek lirični romantiki s takimi mehkobnimi senčnimi slikami kot so Njene citre romajo, Peregrin itd. Tudi socialna Pomlad pod oknom in avtobiografsko srečanje z Lampetom na Sv. Joštu so slabše stvari tega žanra v primeri z opisom zadnjega petdesetega romanja na goro v črtici Še enkrat, ki je tudi iz tega časa (1905) in se lahko postavi najboljšim